משנה · אחרונים · רש״ש · סדר זרעים

רש״ש על משנה פאה

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש״ש על משנה פאה

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-משנה-פאה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה ב 4
משנה ד 4
פרק ב 4
משנה ב 4
משנה ז 4
פרק ג 5
משנה ג 5
משנה ו 5
פרק ד 5
משנה ג 5
משנה ה 6
משנה י 6
משנה יא 6
פרק ה 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ז 8
פרק ו 8
משנה א 8
משנה ב 8
משנה ג 8
משנה ה 9
משנה ו 9
משנה ח 9
משנה ט 9
משנה יא 9
פרק ז 9
משנה א 9
משנה ב 10
משנה ו 10
פרק ח 10
משנה א 10
משנה ב 11
משנה ג 11
משנה ה 12
משנה ו 12
משנה ט 12

פרק א

משנה ב

ולפי רוב הענוה. לענ"ד נראה שהוא שם מקרה מעניות דעני ועניו משותפים והרבה המה מחולפים במקרא (בקרי וכתיב) והכוונה דאף אם כמות העניים מעט אך אם איכות עניותם רב ירבה על השיעור כי אינו דומה מי שאין מאומה בידו למי שיש לו מאתים חסר דינר שג"כ נקרא עני לקמן פ"ח מ"ח:

משנה ד

[**בתוי"ט ד"ה ומכניסו לקיום כו' דכתיב פאת שדך בקצרך** (**ברמב"ם לקצור**) **כו' ופירושם דחוק כו'**]. ולי קשה מהא דאיתא בחולין (קל"ג) מודה ר"י במידי דאורחיה כו' עוקר מנין ת"ל לקצור כו' אף אנן נ"ת מלבנות בצלים כו' פאה מכאו"א ופירש"י ואע"ג דאין קוצרין במגל:

פרק ב

משנה ב

במשנה אע"פ שאין הבקר כו'. ר"ל הגם שבבקר אינם יכולים להחרש מ"מ במעדר יכולים להעדר הוא נותן כו' כנ"ל לפרש לפירוש הרמב"ם בשם הקדמונים ופי' הרע"ב ולשון אע"פ על כוונה זו תמצא בריש בכורות בגמרא (ב' סע"א) והנותן כו' אע"פ שא"ר ע"ש בפירש"י. וכן בלשון התוס' ר"ה (סוף דף י"ד) ע"ש:

שם בתוי"ט ד"ה שאינה יכולה כו' ומבואר שיש כאן ט"ס כו' ולכך צריך להיות בתחלת דבריו שאם אינו עומד באמצע כו'. אבל ק"ל על פירושו דא"כ הכי הל"ל אה"מ שיכולה להקצר כאחת רי"א אינה מפסקת דבזה הוא דפליג על ת"ק ולא לינקוט מאי דמודה ביה הת"ק וכה"ג קאמר הש"ס בשבועות (ל"ח) ושמואל עד דאודי ליה אודיי ליפלוג עליה איפלוגי ע"ש [אמנם אשכחן כה"ג לר"י גופיה בב"ב (פ"ז) במשנה לפי מאי דמסיק הגמרא שם דאסיפא קאי ע"ש]:

משנה ז

שם. שדה שקצרוה נכרים. נל"פ דהיינו נכרי שקצר שדהו ואח"כ מכר התבואה לישראל ולהכי בסיפא לא מצי למיתני קצר חציה וקצרו נכרים חציה והיינו שמכרה לנכרי חציה הב' דבזה היה חייב למה שקצר:

שם. קצר חציה וקצרו ליסטים חציה פטורה כו'. נראה דה"ה קרסמוה נמלים ושברה הרוח לחציה הב' דפטור אף מה שקצר. והתנא ריש מילתיה נקיט והוה כמו וכו' וכה"ג

לקמן פ"ו מ"ח איזה היא קמה שמצלת אה"ע ע"ש וביבמות פ"א מ"ב כיצד פוטרות צרותיהן ומפרש ג"כ לצרות צרותיהן וכן בכ"מ דוק ותשכח [וגדולה מזו תמצא בא"ר פ"ב דזבים מ"ג בד"ה כלב ע"ש] ולפעמים נקיט מה דסיים ברישא ויכוין גם להקודמים כמו בפ"ה דדמאי מ"ט ובפ"א דכלאים מ"ז ע"ש בתוי"ט [וכה"ג כתבו התוס' בב"ב (י"ח) ד"ה ואם והתוי"ט בפי"א דזבחים מ"ז ד"ה טעונין] ועמש"כ בספ"ב דבכורים [וכה"ג בתוי"ט פ"ב דהוריות מ"ה ד"ה שהמלך]:

פרק ג

משנה ג

המדל כו' והמחליק מאחת יד כו'. עי' פי' הרמב"ם [הובא ברע"ב] ונראה דהמחליק בצלים דרישא היינו נמי ממקום אחד דלישנא דמחליק הכי משמע שעושה המקום חלק כפי' הא' שבר"ש. והא דברישא נותן לאלו לעצמן כו' והכא מן המשואר על הכל הוא משום דברישא לחים ויבשים דמו לב' מיני חטים (כמ"ש הר"ש) ושוק וגורן הוו כב' גרנות אבל הכא תרווייהו ענבים בשולות כ"צ ולכוונה זו הוסיף התנא כאן תנאי מאחת יד לומר ששניהם שוים באיכותם:

משנה ו

רע"א קרקע כ"ש חייבת בפאה. בירוש' ר"מ בעי וליתנן אמר קמה כ"ש חייבת בפאה. נל"פ דפריך מאי איריא דתני קרקע כ"ש יאמר קמה כ"ש. דהא תנן לעיל מ"ה המוכר קלחי אילן כו' ע"ש בפי' הר"ש דמוכח דאפי' אין לו קרקע ללוקח מ"מ חייב בפאה. ומשני בגין דתני בכורים תני קרקע. והרא"פ שם ל"ד כלל. וכן ל' הר"ב לק' מ"ז דחשיב לפאה בדברים שקרקע בהם דוקא הוא שלא בדיוק וביותר תמוה לשון הרשב"ם בב"ב (ק"נ א') ד"ה ואיידי שכתב דבשלמא גבי פאה פאת שדך כתיב קרקע כ"ש כו' ע"ש:

פרק ד

משנה ג

נטל מקצת פאה כו'. נ"ל מדתני מקצת פאה ול"ת נטל פאה. הוא להורות דאף באותה שנשארה ת"י קנסינן ליה וכ"מ ממלת כלום. וראיה לשטת הרמב"ם ולכן ע"כ ר"מ בתוספתא לא פליג על הת"ק וכמ"ש הכ"מ בשם הר"ן וכ"מ בירושלמי ודלא כמ"ש בשנ"א דפליגי. ומעתה דקנסינן ליה אפי' במה שבידו ממילא דגם בסיפא הכי הוא:

משנה ה

שלש אבעיות כו'. רש"י בישעיה (א' ח') פי' דהוא לשון לקיטה:
בתוי"ט ד"ה עד שלא באו כו' פי' הר"ב היינו מרוח כו' וכ"כ הר"ש כו' אבל למאי דתנינן במתני' פירותיו כו'. ובחדושי לפסחים הראיתי כמה מקומות דנקיט פירות ויכוון לתבואה לחוד וא' מהם ברפ"ב דחלה פירות ח"ל כו' חייבים בחלה:
שם ח בתו"ח ד"ה משבאו כו'. נ"ל דה"ה לא פדאן דאינו מקדיש דשא"ש כו' ושמא יש לחלק כו'. ול"נ דחל וראי' מקדושין (נ"ד ב') דמבואר שם דאף לר"מ דמע"ש ממון גבוה הוא וא"י ליתנו במתנה מ"מ בטבלייהו יכול ליתנם דמתנות שלא הורמו לאו כמו שהורמו דמיין ועכ"מ בפ"ג מהלכות מע"ש הי"ז. ועמש"כ רפ"ג דתרומות בס"ד [שוב האיר ה' את עיני ומצאתי הדבר מפורש בירושלמי פ"א דתרומות הלכה א' שמביא שם הא דתנן גנב תרומת הקדש ואכלה משלם ב' חומשים וקרן אחד ורצה לפרש כגון שהקדיש טבל ממורח ותרם הגזבר וכן תני הושעיא אחד המקדיש טבלו כו' ע"ש הרי דהקדש חל על התרומה מדמשלם חומש מחמת הנאתו מהקדש וזה דוחק לומר מחמת טובת הנאה שיש להקדש בה וכמ"ד טה"נ ממון ועוד דמשמע דב' החומשין שווין]:
משנה [ט תוס' רע"א אות מ"ג בד"ה לענ"ד תמוה דאיך שייך כו' נ"ב עי' במשנת חכמים באריכות קצת.- מהגרמ"ש]:

משנה י

אחר היד ואחר המגל. פי' הרע"ב מנדנד ידו כו' והתוי"ט מלא דבריו דזה נקרא אונס והוא דוחק. א' נדנוד מאן דכר שמיה. ב' ראש היד כו' דפליגי בי' טעמם מהו. אבל לפי מה שפי' הרמב"ם בפ' דלקמן מ"ב דגם במחובר איכא לקט אתיא כפשוטה דדרך הקוצרים לקלוט מלא ידו א' קני השבולת ובידו הב' אוחז המגל וקוצרים לזה אמר תוך כו' ר"ל שכבר קלט לתוך היד ותוך המגל ואח"כ נשמט קנה א' או שתיים לעניים אחר כו' ר"ל כשרוצה לקלטם לתוך היד והמגל נשמטה קנה א' או ב' והלכו אחורי היד ואחורי המגל דכיון שלא באו עדיין לתוכם לא נקרא שעת קצירה ולכן הקדים לומר איזהו לקט הנושר בשעת הקצירה ודע דחלוקה דביד הוא כשתולש בידו וחלוקה דבמגל הוא בקצירה:

משנה יא

חורי הנמלים כו'. בפי' הר"ש והרע"ב אחריו משמע דאחר שהתחילו לקצור מקצת השדה אז אף אם החורים בתוך הקמה העליונים לעניים. ול"י מה דחקם להוציא המשנה מפשטה דמשמע דמה שבתוך הקמה אף שכבר נקצר מקצת השדה ה"ה של בעה"ב.

וכ"נ מפירש"י בחולין ובשנ"א ובהרמב"ם בחבורו ור"מ פליג אירישא נמי ומכוין לישנא דהכל שבדבריו וזה לכאורה נגד הרמב"ם שם:

והנה הרמב"ם פסק כר"מ. ועי' תוי"ט ותו"ח ול"נ משום דסתם לן תנא בפ"ה דמעשרות מ"ז כוותיה דלא חלק שם בין עליונים ותחתונים (ובזה י"ל דגם הרמב"ם אינו מתנגד לדעתי בכוונת דר"מ שכתבתי אלא דבזה לא פסק כוותיה) ואע"ג דבתרי מסכתות א"ס למשנה מ"מ מידי ספק לא יצאנו וה"ל ספק לקט אמנם זה הוי כמו ספיקא דרבוותא או ספיקא דדינא דל"ד לשאר ספיקות עי' ש"א תשו' צ':

פרק ה

משנה א

בתוי"ט ד"ה ונותן לעניים כו' ופטור מתמ"ע כו' וספק לקט לקט. טעמו לא מחוור כלל דהא איכא למיחש שהלקט נשאר ת"י בעה"ב ולעני יגיע מן העומרים והוה כמו שמחליף עם העניים דלקמן מ"ה ודומה לשבולת של לקט שנתערבה כו' מעשר כו' דלקמן (ולכאורה ר"א דשם יפלוג גם כאן) ודע דכמו כן ק"ל במה שצוה בועז וגם של תשולו לה מן הצבתים ע"ש פירש"י והלא היא לא תפריש מהם תו"מ שתדמה שהם לקט או שכחה ושם י"ל דע"כ כוונת בועז היתה להפקיר לכל דאלת"ה היה גזל בידה למאי דקי"ל הפקר לעניים אה"פ:

משנה ב

ברע"ב ד"ה מעשר שבולת אחת כו' ואע"פ שעדיין לא נתמרח חל שם מעשר עליו כו' [**כ"כ הר"ש**]. וק"ל דמ"מ לכתחלה תנן בפ"א דתרומות מ"י א"ת כו' ולא מדבר של"נ מלאכתו ע"ד שנ"מ ועיין ש"א תשובה צ"ז ולולא דבריו הנל"פ דמתני' כדי שבולת קאמרה ואחר המרוח אך מהירושלמי שהביא משמע כדבריו:

משנה ג

בתור"ע (**אות נ"ב**) **והרמב"ם בחבורו לא הביא כלל דין זה וכבר תמה בזה הפר"ח כו'**. אבל נ"פ שבחבורו חזר לפרש כפי' הר"ש דשכ"מ בירושלמי וזה הביא בפ"ד מהל' מת"ע ד"ח ועתו"ח:

משנה [**ד בתוס' רע"א אות נ"ג בד"ה והרמב"ם**. ותמיה לי טובא. נ"ב כן הקשה ג"כ בס' שש המערכת ועי' מה שתירץ ע"ז בדוחק וראיתי בלחם שמים ודבריו תמוהים מאד. - מהגרמ"ש]:

משנה ז

ברע"ב ד"ה ולא שכחו בעה"ב וכגון דבעל הבית בשדה כו' [כ"כ הר"ש וכן] איתא בס' שנ"א ואנכי תמה דע"ש בסוגיא ובפירש"י ותוס' ותראה דהתם מיירי דגם בעה"ב שכח אח"כ אבל מתני' דבעה"ב לא שכח כלל לא בעינן עומד בצד שדהו וטעם מתניתין כדמייתי הר"ש מירושלמי ושמא מטעמא אחרינא אתינן עלה:

פרק ו

משנה א

בתוי"ט ד"ה הבקר לעניים הבקר. ועוד י"ל כו' נ"ב ועוד י"ל דדריש זה מאידך תעזוב אותם דב' פעמים כתב קרא בפ' קדושים (י"ט י') ובפ' אמור (כ"ג. כ"ב). אח"ז ראיתי בספר זרע יצחק שהקדימני בזה. ואח"ז ראיתי בס' ערוך לנר נדה נ"א. ונדפס מחדש פי' הראב"ד על תו"כ וראיתי לו בפ' קדושים מניין שספק לקט לקט כו' ת"ל לעני ולגר תעזוב אותם כתב וז"ל:

ת"ל תעזוב אותם מפרש בירושלמי הנח לפניהם משלך. נ"ל מדכתיב תעזוב יתירה א' כאן וא' בפ' אמור ע"כ:

משנה ב

בתוס' רע"א אות ס' בד"ה בר"ש הביא קושיות הירושלמי. ותמיהני הלא לפנינו כו'. [נ"ב כבר העיר ע"ז בס' לחם שמים כאן.- מהגרמ"ש]:

משנה ג

ראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח העומר שהחזיק כו' מודים שאינו שכחה. המפרשים נדחקו מאד ולענ"ד נל"פ שהם ג' דינים חלוקים כמו שהבדלתים ובמשנה שאחריה אינו מפרש רק דין דראשי שורות ובב' גווני א' אם שכח מראש השורה והוא שהתחיל לעמר מעומר השני והטעם כמו שהביא הר"ש מירושלמי כי תקצור ושכחת פי' שהתחיל לקצור ואח"כ תשכח וילפינן שכחת עומר מקציר ב' ששכח בסוף השורה והטעם מפורש במשנה שאינו בבל תשוב כיון שלא עבר ממנו והלאה וכ"ז מיירי שאין שם יותר מב' שורות דאין כאן עומר שכנגדו מוכיח דאין שורה בפחות משלשה עיין בר"ש סוף מ"ד מהירושלמי ודין הב' דעומר שכנגדו מוכיח המשנה אינה מפרשתו רק התוספתא כיצד מי שהיה לו עשר שורות כו' ודין הג' פשוט וא"צ פירוש:

משנה ה

ב' הוצני פשתן שכחה כו'. המפרשים פירשוהו מלשון הוצין וא"כ הנו"ן איננה שרשית (כי בנפרד הוא הוצא) רק משמשת לרבוי וקשה א' דא"כ הל"ל הוצי כמו בב"ק (צ"ו) ודוכתי טובא. ב' דמשמע דג' קנים אינם שכחה וכ"כ להדיא השנ"א וזה תימא דמ"ש מתבואה דדוקא ג' עומרים ולא ג' קנים. לכן הנלע"ד שהוא מלשון הצן (יחזקאל כ"ג) והמפרשים פירשוהו לפי הענין כי לא נמצא לו ריע בתנ"ך ויש לפרשו שהוא לשון קבוצה וכן הכא. וכמו צבורי זיתים:

משנה ו

[**בתוס' חדשים בד"ה בתוי"ט**. אבל באמת נעלם מהרב גמרא דב"מ כו' נ"ב כן העיר בס' משנת חכמים ע"ש. - מהגרמ"ש]:

משנה ח

איזו היא קמה שמצלת אה"ע (**עמש"כ לעיל פ"ב מ"ז**) **כל שאינה שכחה**. נראה דבא לומר בין שלא שכחה (כפי' הר"ש) בין ששכחה אלא שיש בה סאתים (כמ"ש הרמב"ם) וכיוצא בה:

משנה ט

סאה תבואה עקורה כו'. לכאורה ה"נ דר"ל דעדיין לא עמרה רק שעקרה ולכן אם היו שתיהן עקורות היו מצטרפות אפילו לרבנן דר"ג דלעיל וכמו קמה דמצטרפת [ובתוס' דב"מ (צ"א ב') ד"ה שור איתא דתלושים חשובים כאגודה אחת ומחובר כל קלח וקלח חשוב בפ"ע ע"ש וא"כ בנידן שלפנינו הוה ק"ו מקמה] אולם הר"ש הביא מירושלמי דאתי כר"ג וא"כ הוי מחלוקת ואח"כ סתם והרמב"ם פסק כרבנן:

משנה יא

ואם היה מתכוון ליטול את הגס הגס. ר"ל דעיקר כוונתו היא ללקט את הגסין מחמת חשיבותן וחס עלייהו שלא יגנבו וכיוצא ואגבן מלקט גם את הדקין ובזה א"ש הירושלמי שהביא הר"ש ונכון בעז"ה:

פרק ז

משנה א

כל זית שיש לו שם בשדה. נראה דשם פי' בכאן פירסום כמו ויעש דוד שם (שמואל ב ח':י"ג) ובזה א"ש מה שאמר בד"א כו' וא"ש נמי הרבותא דזית הנטופה בשעתו:

שם. שהיה שפכוני או בישני. לכאורה קשה ת"ל דהיינו במעשיו. ונ"ל דזה מתורץ בדקדוק לישנא דמתני' שהיה כו' שהוא כו' דהיה פי' שהיה בימים הקודמים שפכוני כו' ועכשיו אין בו יתרון מאומה על חביריו. רק שנשאר לו שם זה גם עתה:

משנה ב

עיין בשנ"א. ומה שכתב שם בהגהות הרי"ף דעוללות נוהגות ג"כ בשאר אילנות. נסתר מהברייתא בחולין (קל"א) דבכרם חשיב שם ד' מתנות עניים ובתוכם עוללות ובאילן לא חשיב אלא שנים ולא חשיב עוללות (וכ"כ הגר"א ז"ל בעצמו בפ"ה דמע"ש מ"ד דפרט ועוללות אינם בשאר נטעים) ובתוס' שם ד"ה גמר מוכח דאף בזית אינה נוהגת. וכ"מ מדל"ח שם ג' מתנות בזית וכ"מ בר"פ כיצד מברכין ובהפועלים (פ"ז ב') ע"ש. ומש"כ עוד דכן מבואר ג"כ בר"מ וכו' בפאה וחלה דזיתי ניקוף ממת"ע ג"כ ליתא דנ"ל דכוונתם שמנקף העני זיתי שכחה או זיתי פאה כמו שפירש הרמב"ם בחבורו פ"ו מהל' גזילה הי"ג להא דעני המנקף בראש הזית דמשנה דגיטין (נ"ט ב') וכ"פ אחריו גם הטוש"ע ח"מ סי' ש"ע ס"ה (ונ"ל דמשום דתנן לעיל פ"ד מ"ד פאה אין קוצרין אותה במגלות כו' לכן דרך לנוקפן) והצ"ע דהגאון ר"ח ז"ל מש"ס דחולין נ"ל ליישב דהגר"א ז"ל לא אמר אלא חסידים הראשונים כו' משמע דאינו חיוב על כל אדם וצ"ל דהתורה נתנה רשות לכל נדיב לב לעזוב זיתי ניקוף לעניים כמו של"נ שיעור בפאה דאל"כ הא קיי"ל דהפקר לעניים אינו הפקר:

משנה ו

בש"א יש לו פרט וי"ל עוללות כו'. ל"י מדוע שבקי לפאה ושכחה ואולי דב"ה דאמרי כולו לגת משמעו דאף פאה ושכחה אין לו ובב"ש לא חש התנא להאריך ולשון השו"ע יו"ד סי' רצ"ד ס"ו פירות רבעי פטורין מלקט ושכחה ופרט ועוללות ותמוה לקט מאי עבידתיה באילן ונראה ברור שט"ס נפל בטור וצ"ל תחת לקט פאה וז"ל הרמב"ם בפ"ט מהל' מע"ש דין ד' כ"ר אין לו לא שכחה ולא פאה ולא פרט ולא עוללות וי"ל בדוחק גי' הטוש"ע ע"פ מש"כ התוי"ט ותור"ע בר"פ דלקמן:

פרק ח

משנה א

ברע"ב ד"ה רביעה שניה המטר נקרא רביעה מפני כו' [**כ"כ הרמב"ם**]. והוא מהגמרא דתענית (ו' ב') ע"ש ולכן תמוה מש"כ הרע"ב פי' אחר מלבו ועמש"כ בברכות (מ"ט ב'):

ברע"ב ד"ה ולא יהא כו' וכיון שאינו מביא כו' וב"ס לאשתו כו' [**וכ"ה בר"ש**]. וק"ל הא יש הרבה עניים בלא נשים ולהם כדאי לילך. ולשון הירושלמי שמביא אח"כ י"ל קצת:

משנה ב

ברע"ב ד"ה בכל שנתו בשנה שלישית ובשנה ששית כו' [**כ"כ הר"ש**]. וק"ל דהא זמן האסיף שלהן אינו אלא בשנה שאחריהם בחדש תשרי ועיקר מצות הפרשה היא אחר המרוח וראיית פני הבית ועמש"כ לקמן מ"ה:

בתור"ע (**אות ע"ח**) **קשה לי כו'** ונעשה הפקר מיד יזכה בעל השדה כו' ע"ש ובמחכ"ת אישתמיטתיה מש"כ הרא"ש בפ' אלו מציאות במשנה דמצא בגל (וכן הנ"י שם) דלא עדיפא חצירו מידו (כה"ג אמרינן שם (ק"ב) כ"ה דאיהו זכי חצרו זכיא ליה כו' ע"ש) דאילו בא לידו קודם יאשותו לא קני כו' ועי' בש"ך סי' רס"ח סק"ב ובסמ"ע סי' ר"ס סק"ב ובזה א"ש הא דאיתא בירושלמי מת"ע שבשדה שאין עניים מקפידין עליהן ה"ה של בעה"ב משום דכיון דלא קפדי עליהם מעיקרא מיד זכתה לו שדהו לבעה"ב ולי קשה דמאי מהני יאוש עניים דהרי יאוש מטעם הפקר הוא וכמו דאר"א לעיל פ"ה מ"ב וכי היאך העני הזה מחליף דבר של"ב ברשותו ה"נ היאך יפקירו דבר כו' עי' פ' מרובה (ס"ט) ואולי כיון דכל העניים מיאשי והתורה לא זכתה אלא להם שפיר מצו לאפקורי ור"א לא קאמר אלא דעני פרטי א"י להחליף ומדויק היטב לישניה וכי היאך העני הזה כו' הזה דוקא:

ומה שהקשה עוד (באות הקודם) מקטני עניים דגם להם חלק בזה ולדידהו הוה יאוש שלמ"ד ע"ש. נ"ל דלק"מ דהא אפי' אם כבר זכו בו אין בהם משום גזל אלא מפני ד"ש היכא דאין דעת אחרת מקנה אותן כמו מציאה וכן מת"ע דהוה כמו הפקר ופי' הרמב"ם משמע דאין הטעם משום יאוש רק כיון דעניים תו לא יבואו קרינן ביה לעני ולגר תעזוב ולא לעורבים כו' דאיתא בחולין (קל"ד ב') וכן משמע בירושלמי:

משנה ג

שם במשנה נאמנים על השמן לומר של מ"ע הוא. נראה דר"ל דהוצאותיו מזיתי מ"ע שניתן לי דומיא דשל זיתי ניקוף ומשכחת לה זיתי מעשר בזיתי אכילה עיין בפ"א דתרומות מ"ט והא הוא דאשמעינן ובפי' הרמב"ם לא משמע כן:

שם ברע"ב ד"ה נאמנין על החטים. לומר מ"ע הם כו' [כ"כ הר"ש] וכ"ע התוי"ט דה"ה בלקט שו"פ ול"נ דדוקא נקיט מ"ע דלקט שו"פ דרכייהו בשבלים ואף על החטה אינם נאמנים:

משנה ה

אין פוחתין כו'. נ"ל מדלא יהיב שיעורא בש"ש ובשיפון ע"כ שיעורייהו כשעורין שהם ממינן וכוסמין להכי תני מפני שהם מין חטים ואף מין שעורים ועוד דשיעורן חלוק מתרוויהון ומה שאמר בגורן הוא לאפוקי בית כמ"ש הר"ש בשם התוספתא ומשמע מכאן דמותר לכתחילה להפריש טרם ראיית פני הבית וכ"מ עוד ממש"כ הר"ש בפ"ד דדמאי מ"ד בשם הירושלמי דא"א לגורן שתיעקר אא"כ נתרמה ממנו תרומה סייעתא להש"א תשו' צ"ז:

שם רע"א פרס. נ"ל דקאי אתרווייהו אגרוגרות ואדבלה. כלומר חצי קב גרוגרת וחצי מנה דבלה כיון שהם מין אחד אלא שהדבלה היא אחר שנדרסות אין סברא לחלק בשיעורייהו ומסתמא קב גרוגרת הוה כמו מנה דבלה (לת"ק) וממילא לר"ע דדבלה שיעורו חצי מנה ה"ה לגרוגרת די בחצי קב וזה דלא כדמשמע קצת מהמפרשים [יותר מזה מצינו בסנהדרין (דף ע') מתוך שכפל רבי יוסי ביין נמצא כופל אף בבשר ולפ"ז יפלוג ג"כ על הא דמ"ב פ"ד דכלים לטעם שכתב הר"ש שם והל"ל שם וכדברי ר"ע ברובע כמו בכתובות פי"א מ"ד ובב"ב פ"ז משנה ב ובפרה פי"א מ"א]:

[בתוי"ט בד"ה אין פוחתין לעניים. אבל במ"ע כתיב (דברים כ"ו) ונתת לגר וגו' נ"ב במח"כ אגב שטפיה כתב כן דהאי קרא דונתת כו' במ"ע המתחלק בתוך הבית כתיב. אבל בהמתחלק בגורן כתיב והנחתו כמ"ש בנדרים מ"ג פי"א והוא מספרי. - מהגרמ"ש]:

בשנו"א חצי לוג יין. שזהו שיעור לטבל ב' סעודות ותמוה דבעירובין (כ"ט א') מוכח להדיא דבכדי לאכול בהם הוא פחות מב' רביעיות והוא שיעור ליין מבושל אבל חצי לוג הוא שיעור לשתות בב"ס והוא לשאינו מבושל ודע דמש"כ בפי' הקצר היינו ד' איסרים וכן לקמן מ"ז כ' פונדיון הוא ד' איסרים ט"ס וצ"ל ב' איסרים:

משנה ו

מדה זו אמורה בכהנים כו'. בשנו"א פי' כלומר בין שנותן לכהן מת"כ כו' פי' זה נסתר מהתוספתא דז"ל ושאר מת"כ ולויה נותן כ"ש ואין חושש ועי' במל"מ (פ"ו מהל' מת"ע ד"ז) שגם עינו ראתה הפי' הזה ודחוהו מפני התוספתא הלזו ועי' בהרא"ש שגם הוא פי' כן:

משנה ט

וכל מי שצריך ליטול וא"נ כו'. עי' בר"ש וברע"ב בישוב המשנה שלא תסתור מה שאמרו בירוש' ע"ז דהוי שו"ד ולענ"ד דמתניתין קאי על הא דתני לעיל מי שיש לו מזון ב"ס לא יטול כו' יד"ס כו' מאתים כו' חמשים זוז כו' וע"ז אמר כאן וכל מי שצריך ליטול

דהיינו שיש לו ד"מ פחות מחמשים זוז (וכן באינך) דצריך ליטול ורשאי ואעפ"כ אינו נוטל בחשבו עתה יש לי לאכול משלי. ואף שאיננו מספיק לי לשנה יבטח על השי"ת שישלח לו ריוח במשך השנה (וכמאמרם ז"ל בסוטה בסוף (דף מ"ח) כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמנה) ולכן שפיר סיים התנא ועליו הכ"א ברוך הגבר אשר יבטח בה' ועמ"ש בקדושין כ"ז א' בס"ד:

[**בתוי"ט בד"ה שנאמר כי השוחד וכו' עי' מה שכתבתי בסוף מס' ידים**. נ"ב שם כתב דמשום אל תעמוד בדבר רע תני "וגומר" דבתר הך קרא סמיך צדק צדק תרדוף למען תחיה וכו' עכ"ל. והרמ"ז שם והש"ל כאן (וחידוש שלא הזכיר את הרמ"ז) תפסוהו כי להפסוק הזה כי השוחד יעור פקחים שהוא בפ' משפטים לא סמיך כלל צדק צדק תרדוף. והך כתוב בפ' שופטים ע"ש מה שתירצו. ולפלא שלא הרגישו שבוודאי ט"ס הוא במשניות וצ"ל "שנאמר כי השוחד יעור עיני חכמים וגו'" כמו שהוא הגירסא במשנה שבגמרא בבבלי ובירושלמי. והוא הכתוב בפ' שופטים מקמי' דקרא "צדק צדק תרדוף" (כמ"ש התוי"ט) דמייתי המשנה מקודם. ובהגהות שבדקדוקי סופרים כתב דגי' פקחים עדיף דמייתי מקרא המוקדם. ואני אומר דגי' "חכמים" עדיף מתרי טעמי א' משום דאל תעמוד בדבר רע כדברי התוי"ט ועוד דאיידי דאיירי בהך קרא דצדק בוודאי מייתי סיפיה ושוחד כו' חכמים. ועוד דאצל "פקחים" לא כתיב "עיני". וניחא יותר ללמוד שעיניו כהות ממה שכתוב "עיני חכמים". - מהגרמ"ש]: